

प्रकल्प प्रवर्तक मेसर्स ओंकार साखर कारखाना प्रायव्हेट लिमिटेड (ओंएसकेपीएल), गाव-चांदापुरी, तालुका-माळशिरस, जिल्हा - सोलापूर, महाराष्ट्र यांच्या कार्यरत प्रकल्पात प्रस्तावित ऊस गाळप क्षमता - १,२००.० टन प्रतिदिन वरुन ४,७००.० टन प्रतिदिन पर्यंत विस्तारिकरण, नवीन २०.० मेगावॅट सहवीज निर्मिती प्रकल्प स्थापना आणि नवीन मल्टीफिल्ड (सी मोलॅसिस/हेवी मोलॅसिस/केन ज्यूस/सिरप) आधारित १५०.० किलोलिटर प्रतिदिन आसवणी प्रकल्प स्थापना संदर्भात पर्यावरण विषयक जाहिर जनसुनावणी बाबतचा इतिवृत्तांत -

प्रकल्प प्रवर्तक मेसर्स ओंकार साखर कारखाना प्रायव्हेट लिमिटेड (ओंएसकेपीएल), गाव-चांदापुरी, तालुका-माळशिरस, जिल्हा - सोलापूर, महाराष्ट्र यांच्या कार्यरत प्रकल्पात प्रस्तावित ऊस गाळप क्षमता - १,२००.० टन प्रतिदिन वरुन ४,७००.० टन प्रतिदिन पर्यंत विस्तारिकरण, नवीन २०.० मेगावॅट सहवीज निर्मिती प्रकल्प स्थापना आणि नवीन मल्टीफिल्ड (सी मोलॅसिस/हेवी मोलॅसिस/केन ज्यूस/सिरप) आधारित १५०.० किलोलिटर प्रतिदिन आसवणी प्रकल्प स्थापना संदर्भात पर्यावरण विषयक जाहिर जनसुनावणी गुरुवार, दिनांक ०५ जानेवारी, २०२३ रोजी दुपारी ०१.०० वाजता प्रकल्प स्थानावर आयोजित करण्यात आलेली होती.

श्री निखील जालिंदर मोरे, उप प्रादेशिक अधिकारी, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, सोलापूर तथा आयोजक, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी सौ. शमा पवार, अपर जिल्हादंडाधिकारी, सोलापूर तथा अध्यक्षा, पर्यावरण विषयक जाहिर जनसुनावणी समिती, श्री शंकर एल. वाघमारे, प्रादेशिक अधिकारी, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, पुणे तथा सदस्य, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती, प्रकल्प प्रवर्तकांचे अधिकारी, पत्रकार, पर्यावरणविषयक कार्यरत सेवाभावी संस्था, चॅनलचे प्रतिनिधी व मोठ्या संख्येने उपस्थित असलेल्या स्थानिक जनतेचे स्वागत करुन माननीय अध्यक्षांच्या परवानगीने पर्यावरणविषयक जनसुनावणी प्रक्रिया सुरु केली.

आयोजक, पर्यावरण विषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी सांगितले की कोविडच्या पार्श्वभूमीमुळे पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली व महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई दिलेल्या निर्देशानुसार ही प्रत्यक्ष जनसुनावणी (Physical Public Hearing) आयोजित करण्यात आलेली असून उपस्थितांना कोविडच्या पार्श्वभूमीवर केंद्र सरकारच्या निर्देशांचे पालन करण्याची सूचना करण्यात येते. त्यानुसार, दोन व्यक्तींमध्ये अंतर ठेवणे, सॅनिटायझरचा वापर बैठकीच्या जागी करण्यात आलेला असून बैठकीत प्रत्येक व्यक्तीने मुखपट्टी (मास्क) घालणे व दोन व्यक्तींमध्ये सामाजिक अंतर ठेवण्याची सूचना केली.

आयोजक, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी असे सांगितले की भारत सरकारच्या पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय, नवी दिल्ली यांच्या दिनांक १४ सप्टेंबर, २००६ व सुधारित दिनांक १ डिसेंबर, २००९ च्या अधिसूचनेनुसार विशिष्ट प्रकल्पांना पर्यावरणविषयक अनुमती घेणे बंधनकारक असून त्यासाठी आगाऊ पर्यावरण विषयक जाहीर लोकसुनावणी आयोजित करणे बंधनकारक करण्यात आलेले आहे.

आयोजक, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी सांगितले की प्रकल्प प्रवर्तक प्रकल्प प्रवर्तक मेसर्स ओंकार साखर कारखाना प्रायव्हेट लिमिटेड (ओएसकेपीएल), गाव-चांदापुरी, तालुका-माळशिरस, जिल्हा ९ सोलापूर, महाराष्ट्र यांचा त्यांच्या कार्यरत प्रकल्पात प्रस्तावित ऊस गाळप क्षमता - १,२००.० टन प्रतिदिन वरून ४,७००.० टन प्रतिदिन पर्यंत विस्तारिकरण, नवीन २०.० मेगावॉट सहवीज निर्मिती प्रकल्प स्थापना आणि नवीन मल्टीफिल्ड (सी मोलॅसिस/हेवी मोलॅसिस/केन ज्यूस/सिरप) आधारित १५०.० किलोलिटर प्रतिदिन आसवणी प्रकल्प स्थापना संदर्भात पर्यावरण विषयक जाहिर जनसुनावणी आयोजित करण्यासाठी महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळास अर्ज प्राप्त झाला.

सदरहू प्रकल्प पर्यावरण अधिसूचना २००६ आणि सुधारित नुसार संवर्ग ए शेड्युल ५ (जी) मध्ये मोडत असल्याने सदरहू प्रकल्पास पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांची "पर्यावरण अनुमती" प्राप्त करणे व त्यासाठी आगाऊ पर्यावरण विषयक जाहिर जनसुनावणी घेणे बंधनकारक आहे.

आयोजक यांनी असे स्पष्टीकरण दिले की पर्यावरण विषयक जाहिर लोकसुनावणीचा मूळ उद्देश प्रकल्प परिसरातील सामान्य जनतेस प्रकल्पाविषयी व प्रकल्पामुळे होणारे परिणाम व त्याबाबत सामान्य जनतेच्या भावना जाणून घेणे, प्रकल्पात बंधनकारक असणा-या प्रदूषण नियंत्रण संयंत्रणेची माहिती सामान्य जनतेस देणे व त्यांनी दिलेल्या सूचनेचा विचार करणे आहे.

प्रकल्प प्रवर्तकांनी पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांची प्राथमिक मान्यता (ToR) प्रदान करण्यासाठी व पर्यावरण आघात मुल्यांकन अहवाल तयार करण्यासाठी ऑनलाईन अर्ज सादर केला व त्यास अर्जास भारत सरकारने ऑनलाईन मंजूरी दिनांक २३-०८-२०२२ रोजी प्रदान केली.

जिल्हाधिकारी, सोलापूर यांनी प्रत्यक्ष (Physical) पर्यावरणविषयक जनसुनावणी घेण्यास गुरुवार , दिनांक ०५ जानेवारी, २०२३ रोजी दुपारी ०१.०० वाजता मान्यता दिल्यानंतर सदस्य सचिव, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई यांनी भारत सरकारच्या पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालयाच्या अधिसूचना दिनांक १४-०९-२००६ व सुधारित अधिसूचना दिनांक ०१-१२-२००९ अनुसार त्यांच्या कार्यालयीन आदेश क्र. ई-१०२ / २०२२ ,द्वारा पत्र क्र.बीओ/जेडी/डब्ल्युपीसी/पीएच/बी-२२१२१५ एफटीएस ००२७ दिनांक १५-१२-२०२२ अन्वये खालीलप्रमाणे पर्यावरण विषयक जाहिर जनसुनावणी समिती गठित केली:-

१) जिल्हादंडाधिकारी, सोलापूर
किंवा त्यांचे प्रतिनिधी
(अतिरिक्त जिल्हादंडाधिकारी यांच्यापेक्षा
कमी दर्जाचा नसावा)

- अध्यक्ष

२) प्रादेशिक अधिकारी,
महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, पुणे
(महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई
यांचे प्रतिनिधी)

-सदस्य

३) उप प्रादेशिक अधिकारी,
महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ,
सोलापूर

- आयोजक

सदरहू अधिसूचनेनुसार उप प्रादेशिक कार्यालय, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, सोलापूर यांनी जनसुनावणी दिवसाच्या ३० दिवस अगोदर स्थानिक दैनिक वृत्तपत्र संचार यात मराठीत दिनांक ०३-१२-२०२२ रोजी व राष्ट्रीय वृत्तपत्र इंडियन एक्सप्रेस यात इंग्रजीत जनसुनावणीबाबत जाहिर सूचना दिनांक ०४-१२-२०२२ रोजी जाहिर सूचना प्रकाशित केली होती. त्याचप्रमाणे सदरहू प्रकल्पाबाबतचा सर्व दस्तावेज लोकांच्या माहितीकरीता खालील अधिसूचित कार्यालयात उपलब्ध करण्यात आलेले होते -

- १) क्षेत्रीय कार्यालय, पश्चिम मध्य झोन, पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय, न्यु सेक्रेटरिअल बिल्डिंग तळमजला, ईस्ट विंग, सिव्हिल लाईन, नागपूर,
- २) जिल्हाधिकारी कार्यालय, सोलापूर,
- ३) महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र, सोलापूर,
- ४) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद कार्यालय, सोलापूर,
- ५) प्रांत अधिकारी - माळशिरस (उप विभागीय अधिकारी) जिल्हा- सोलापूर,
- ६) गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती, तालुका- माळशिरस, जिल्हा- सोलापूर,
- ७) तहसीलदार, तहसील कार्यालय, माळशिरस, जिल्हा- सोलापूर,
- ८) ग्रामपंचायत कार्यालय - मौजे निमगाव, पिलीव, तरंगफळ, चांदापुरी, खुडूस, मगरवाडी, सुळेवाडी, मोटेवाडी, गारवड, पठाणवस्ती, वेळापूर, गोरडवाडी, कुसमोड, मळोली, जिल्हा- सोलापूर,
- ९) पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग, महाराष्ट्र शासन, नवीन प्रशासकीय इमारत, १५ वा मजला, मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२,
- १०) सहसंचालक (जल प्रदूषण नियंत्रण) - मुख्यालय, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई,
- ११) प्रादेशिक अधिकारी, प्रादेशिक कार्यालय-पुणे, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, जोग सेंटर, ३ रा मजला, जुना पुणे - मुंबई रस्ता, वाकडेवाडी, पुणे - ४११ ००३
- १२) उप प्रादेशिक अधिकारी, सोलापूर, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, सोलापूर,
- १३) संकेतस्थळ, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई,

आजतागायत उपरोक्त प्रकल्पाविषयी उप प्रादेशिक अधिकारी, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, सोलापूर यांना प्रकल्पाबाबत दोन पत्र / निवेदने प्राप्त झालेले आहेत.

आयोजक यांनी उपस्थित असलेल्या सर्वांना त्यांचे काही आक्षेप, हरकती, सूचना असल्यास ती संधी देण्यात आलेली असून ते लेखी वा तोंडी स्वरूपात ती देऊ शकतात असे सांगितले.

आयोजक यांनी प्रतिपादन केले की ही समिती फक्त लोकांचे मत, सूचना, आक्षेप नोंदविण्यासाठी असून प्रकल्प संमत करणे, नाकारणे किंवा शिफारस करण्याचा अधिकार या समितीस नाही. आपण जनसुनावणीत उपस्थित केलेल्या सूचना/आक्षेप यांची इतिवृत्तात नोंद घेण्यात येईल. त्याचप्रमाणे सदरहू बैठकीची व्हिडिओ रेकॉर्डिंग जशीच्या तशी चित्रफित, बैठकीत उपस्थित सूचना, आक्षेप यांची नोंद घेऊन प्रकल्प प्रवर्तकांचा सुधारित पर्यावरण मुल्यांकन अहवाल पर्यावरण, वने व

हवामान बदल विभाग, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांना सादर करावयाचा असतो. त्यावर तेथील तज्ज्ञ समिती त्याबाबत पुढील निर्णय घेते. त्यांनी अध्यक्षांना प्रकल्प प्रवर्तकांना सादरीकरण सुरु करण्याचे आदेश देण्याची विनंती केली.

माननीय अध्यक्षांच्या परवानगीने प्रकल्प पर्यावरण सल्लागार यांनी प्रकल्पाविषयी व पर्यावरण व्यवस्थापन योजनेविषयी सादरीकरण केले. त्यांनी सांगितले की सदरहू प्रकल्पाची भांडवली किंमत एकूण रुपये ३१३.९९ कोटी आहे. त्याचप्रमाणे कारखान्याने रुपये २,३५५ कोटी रुपये व्यावसायिक पर्यावरणीय जबाबदारीसाठी राखून ठेवले आहेत. सदरहू प्रकल्प हा झिरो लिक्विड डिस्चार्ज प्रकल्प आहे.

सादरीकरणानंतर अध्यक्षा, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी उपस्थितांना प्रस्तावित प्रकल्पाविषयी काही पर्यावरणविषयक आक्षेप, सूचना असल्यास त्या नोंदविण्याचे आवाहन केले.

उपस्थित नागरिकांनी विचारलेले प्रश्न व त्यास प्रकल्प प्रवर्तक / प्रकल्प सल्लागार / पर्यावरणविषयक जाहिर लोकसुनावणी समिती यांना दिलेली उत्तरे याबाबतची माहिती पुढीलप्रमाणे आहे-

१) श्री रामचंद्र परशुराम मगर, राहणार-निमगाव, तालुका-माळशिरस, जिल्हा-सोलापूर:-

मी निमगावला राहत असून मी ऊस उत्पादक सभासद आहे. दोन वर्षांपूर्वी बाबूराव पाटील यांनी हा कारखाना चालू केला. या परिसरातील दैनंदिन जीवन हे ह्या कारखान्याशी निगडित आहे. येथील भौगोलिक परिस्थितीनुसार येथील परिसर हा डोंगरी, खड्डे, त्याचप्रमाणे पाझर तलाव, बंधारे आहेत. तीन वर्षे चांगला पाऊस पडत असल्याने ती पाण्याने भरून आहेत. त्यामुळे ऊसाची लागवड ही मोठ्या प्रमाणात झाली. हा कारखाना आतील बाजूस असून रस्त्याची सोय नसल्याने येथील शेतक-यांनी घंटा गाडी घेऊन किंवा अन्य मार्गाने या कारखान्यास ऊस दिलेला आहे. येथील कारखाना व्यवस्थापन सामान्य शेतक-यांनी चांगल्या प्रकारची वागणूक देत असतो. केंद्र सरकारने सांगितले आहे की कारखान्यांनी नुसते साखरेचे उत्पादन न करता उप-पदार्थांची निर्मिती करण्याच्या सूचना केलेल्या आहेत. हा कारखाना इतर कारखान्यांपेक्षा दोनशे रुपये जास्त दर देतात. जेणेकरून स्थानिक शेतक-यांचा फायदाच झालेला आहे. तरी स्थानिकांची मागणी आहे की या कारखान्यास उप-पदार्थ उत्पादनास लवकर मंजूरी देण्यात यावी. त्यामुळे कारखाना व्यवस्थापनास ऊसाला जादा भाव देता येईल.

स्थानिकांना भेडसावणारा प्रश्न म्हणजे प्रकल्पात उत्पन्न होणा-या राखेचा प्रश्न आहे. राख उडून पडते त्याचाच आम्हांला त्रास होतो. त्यासाठी आधुनिक प्रदूषण नियंत्रण संयंत्रणा कार्यान्वित करण्यात यावी. बाकी प्रदूषणाचा आम्हांला काहीही त्रास नाही. राख डोळ्यात गेली की डॉक्टरकडून उपचार घ्यावे लागतात. तरी राखेची विल्हेवाट शास्त्रीय पद्धतीने कशी लावण्यात येईल याबाबत सविस्तर माहिती देण्यात यावी.

पर्यावरण सल्लागार यांनी माहिती दिली की राखेची काळजी करण्याचे कारण नाही. कारण प्रकल्पातील चिमणीस (stack) ई.एस.पी. (Electro Static Precipitator) हे प्रदूषण नियंत्रण संयंत्रक बसविण्यात येणार असून त्याची कार्यक्षमता ही ९९.९९% एवढी आहे. साखर विभागातून, सहविद्युत प्रकल्पातून जी राख निघणार आहे, ती ईटीपीतील गाळ (स्लज) व प्रेस मडमध्ये मिसळून खत म्हणून शेतक-यांना देण्यात येईल. इन्सिनरेटर बॉयलरमधून जी राख मिळणार आहे, ती पोटॅशमुक्त असल्याने ती शेतक-यांना तसेच खत कंपन्यांना देण्यात येईल. राखेची शास्त्रीयदृष्ट्या विल्हेवाट लावण्याची काळजी कारखान्याने घेतलेली आहे.

आयोजक, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी उपस्थितांना प्रस्तावित प्रकल्पाविषयी पर्यावरणविषयक सूचना, आक्षेप, टीकाटिप्पणी असल्यास ते उपस्थित करण्याचे आवाहन केले.

२) श्री नीतीन काकासाहेब जाधव, राहणार-चांदापुरी, तालुका-माळशिरस, जिल्हा-सोलापूर:-

कारखान्यात उत्पादन प्रक्रियेत उत्पन्न होणारे सांडपाणी प्रक्रियेनंतर कारखान्यात वापरणार का स्थानिक शेतक-यांना उपलब्ध करून देण्यात येणार?

प्रकल्प पर्यावरण सल्लागार यांनी सांगितले की कारखाना ही झेडएलडी - शून्य द्रव निःस्सारण (Zero Liquid Discharge) तंत्रज्ञानावर आधारित आहे. प्रक्रिया केलेल्या सांडपाण्याचा एकही थेंब प्रकल्पाबाहेर जाणार नाही. कारखान्याभोवती व आजूबाजूच्या लोकांना सांडपाण्याचा त्रास होऊ नये व पर्यावरणाची हानी होऊ नये म्हणून झेडएलडी - शून्य द्रव निःस्सारण (Zero Liquid Discharge) प्रणालीची अंमलबजावणी करण्यात येणार आहे.

३) श्री जयवंत श्रीराम शिंदे, राहणार-चांदापुरी, तालुका-माळशिरस, जिल्हा-सोलापूर:-

कारखान्यात सौर उर्जेचा वापर करण्यात येणार आहे का? प्रकल्पाच्या कार्यालयीन इमारतीवर सौर उर्जेची यंत्रणा कार्यान्वित करण्यात येणार आहे. त्यातून उत्पन्न होणारी सौर ऊर्जा ही कारखान्यातील

विविध घटकांसाठी वापरण्यात येईल. जेणेकरून वीजेची बचत होईल व पर्यायी सौर उर्जेचा वापर योग्य प्रकारे होईल.

४) श्री नामदेव तुका भगत, राहणार-निमगाव, तालुका-माळशिरस, जिल्हा-सोलापूर:-

कारखान्यात जे स्पेट वॉश/औद्योगिक सांडपाण्याचा वापर कसा करण्यात येणार आहे?

प्रकल्प पर्यावरण सल्लागार यांनी सांगितले की कारखान्यात उत्पन्न होणारा स्पेट वॉश-मळी ही एमईई - Multi-Effective Evaporator मध्ये घट्ट करण्यात येऊन इन्सिनरेशन बॉयलरमध्ये बॅगससोबत जाळण्यात येणार आहे.

५) श्री दादा वामन फरतापे, राहणार-चांदापुरी, तालुका-माळशिरस, जिल्हा-सोलापूर:-

आसवणी प्रकल्पामुळे कारखान्यास चांगला फायदा होईल. तरी आसवणी प्रकल्प लवकरात लवकर चालू व्हावा हीच आमची मागणी आहे.

६) श्री जयवंत दत्तू सूळ, सरपंच, चांदापुरी ग्रामपंचायत, तालुका-माळशिरस, जिल्हा-सोलापूर:-

या प्रकल्पाचा चांदापुरी गावाला फायदा काय होईल त्याची माहिती देण्यात यावी व सदरहू प्रकल्प लवकरात लवकर चालू व्हावा हीच आमची मागणी आहे.

प्रकल्पाचे कार्यकारी संचालक यांनी सांगितले की या प्रकल्पामुळे गेले दोन वर्षे ब-यापैकी फायदा झालेला आहे. मात्र नुसते साखरेचे उत्पादन घेऊन होणारा फायदा आणि साखरेबरोबरच सहविद्युत प्रकल्प व आसवणी प्रकल्प याचा फायदा यात बरीच तफावत आहे. यावेळेस प्रत्येक शेतक-याला टनाला फायदा झालेला आहे.

प्रकल्पात स्थानिक शेतक-यांची मुलेच कामाला घेणार असून आसवणी प्रकल्पातील मळी ही इंडियन ऑईल सारख्या कारखान्यात स्थानिक शेतक-यांच्या टॅंक्सनेच पाठविण्यात येणार आहे. त्यामुळे या प्रकल्पाचा गावालाच फायदा होणार आहे. त्याचप्रमाणे गावासाठी जो निधी वापरण्यात येतो, त्यात वाढ होऊन तो गावालाच वापरण्यात येणार आहे. या प्रकल्पाची आखणी अशी करण्यात आलेली आहे की त्यामुळे गावालाच फायदा होईल.

येथे परत आयोजक, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी उपस्थितांना प्रस्तावित प्रकल्पाविषयी पर्यावरणविषयक सूचना, आक्षेप, टीकाटिप्पणी असल्यास ते उपस्थित करण्याचे आवाहन केले.

8